

F. t. beslutn. vedr. revision af finansieringsmodel for udgravninger

Beslutningsforslag nr. B 125. Fremsat den 10. marts 2009 af Flemming Møller Mortensen (S), Yildiz Akdogan (S), Leif Lahn Jensen (S), Mogens Jensen (S), Rasmus Prehn (S) og Lise von Seelen (S)

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af fortidsminder og revision af finansieringsmodel for udgravninger

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af 2009 at fremkomme med forslag til en ændring af særligt museumslovens kapitel 8, så den arkæologiske kulturarv fremover sikres bedre mod ødelæggelse samt fremkomme med forslag til en revision af den aktuelle finansieringsmodel.

Regeringen bør tilstræbe at udarbejde en revision, der sikrer:

- At alle bygherrer forud for anlægsarbejde pålægges at indhente vurdering hos det lokale kulturhistoriske museum, om en arkæologisk prøvegravning er påkrævet eller ej. Hvis det skønnes nødvendigt, skal prøveudgravning foretages snarest og forud for anlægsarbejdet.
- At der etableres en forsikringsordning, som finansierer arkæologiske udgravninger, når mindre landbrug, mindre håndværksvirksomheder og private personer er bygherre.

Bemærkninger til forslaget

Bedre sikring af fortidsminder

Som et centralt element i ændringen af museumsloven foreslår Socialdemokratiet, at det gøres obligatorisk at indhente en udtalelse fra det lokale kulturhistoriske museum om, hvorvidt der er risiko for ødelægelse af væsentlige fortidsminder i forbindelse med planlagte anlægsarbejder. I de tilfælde, hvor der foretages prøveudgravninger for at fastslå dette, skal disse foretages snarest og senest før anlægsarbejdets påbegyndelse.

Manglende sikring af fortidsminderne

Ifølge den eksisterende lovgivning er det op til bygherren selv at beslutte, om en anbefaling af prøvegravning fra museets side efterkommes, eller bygherren blot lover at indberette, hvis arkæologiske fortidsminder dukker op under anlægsarbejdet. Denne ordning sikrer ikke fortidsminderne. Museerne har tillige ikke ressourcer til at kontrollere bygherrens lovede anmeldelse af fund.

I dag er det den enkelte bygherre, der planlægger et anlægsarbejde, som skal betale for, at fællesskabet kan få kendskab til kulturarven og fortidsminderne. Loven er bygget op efter et såkaldt »skadevolderprincip«, hvor det er dem, der volder skade på fortidsminderne, som må betale for at få disse gravet op af jorden. Der kan med den nuværende ordning altså være store personlige omkostninger forbundet med at finde fortidsminder i sin muld.

Kulturarvsstyrelsen kan kun »i særlige tilfælde« afholde udgifterne ved en større forundersøgelse.

Udgifterne er uden proportionalitet for små grundejere

Mange væsentlige fortidsminder må formodes at blive ødelagt, fordi bygherren ikke ønsker at betale for udgravning og vil undgå at få anlægsprojektet forsinket. Særlig for de mindre bygherrer kan det være en uforholdsmæssig stor omkostning at prioritere fortidsmindernes beskyttelse i anlægsfasen, hvorfor særlig de mindre bygherrer først og fremmest bør frigøres for

krav om betaling af eventuelle udgravninger. Sådanne udgifter til bevarelse af fortidsminder bør afholdes af Kulturministeriet.

Der er mindst to uheldige konsekvenser af de nuværende regler:

- For det første skaber reglerne en folkelig modvilje mod arkæologiske udgravninger, når mindre landbrug, mindre erhvervsvirksomheder og privatpersoner bliver pålagt at betale store beløb for at bevare den kulturarv, der kommer os alle til gode.
- For det andet – og meget væsentligt – må det antages, at ikke alle fund oplyses af bygherrerne til museerne af frygt for store ekstraomkostninger eller uønskede forsinkelser af byggeriet.

Med de nuværende regler risikeres det derfor, at uvurderlig kulturarv går tabt.

Ny model

Socialdemokratiet vil derfor pålægge regeringen at udarbejde en ny model for arkæologiske udgravninger, der dels sikrer mindre landbrug, mindre erhvervsvirksomheder og privatpersoner mod vilkårligt store udgifter til at sikre den fælles kulturarv, dels sikrer, at der foretages prøveudgravninger i alle de tilfælde, hvor det af museet skønnes nødvendigt.

Socialdemokratiet mener, at »skadevolderprincipet« i udgangspunktet er rigtigt, fordi det udgør en sund reguleringsmekanisme, der sikrer, at der ikke bliver gravet unødigt meget til skade for den kulturarv, der ligger i jorden. I praksis betyder de nuværende regler dog, at enkeltpersoner og mindre virksomheder ofte må betale forholdsmæssigt meget store beløb for udgravningerne. Der er derfor behov for at justere princippet, så disse personer i højere grad, end det er tilfældet i dag, kan blive holdt skadefri.

Konkret foreslår Socialdemokratiet, at der etableres en forsikringsordning – en såkaldt »fortidsmindeforsikring« – der sikrer en dækning af udgifterne ved sikring af fortidsminder på grunde ejet af landbrug, håndværk og private.

Indførelsen af en sådan »fortidsmindeforsikring« vil kunne gøre op med de mest uheldige konsekvenser, som de nuværende regler medfører.

En forsikringsordning kan eventuelt tage udgangspunkt i den model, der i dag kendes fra stormflodsordningen, hvor størstedelen af danske borgere bidrager med et ubetydeligt beløb for at sikre dem, der bliver ramt af stormflodsskader. Eller man kunne tage udgangspunkt i en grundpromilleafgift, hvorved alle grundejere bidrager.

Det er dog afgørende, at den model, der bliver konstrueret, dels sikrer, at der bliver gravet og anlagt på en måde, så kulturarven også fremover bevares bedst muligt, og som også sikrer, at flertallet af borgerne er

med til at bidrage til at sikre vores fælles kulturarv, så der kommer en mere retfærdig omfordeling af byrden fra de få til de mange.

Det bør efter Socialdemokratiets opfattelse være Kulturministeriet (Kulturarvsstyrelsen), der administrerer sådan en ordning, ud fra princippet om, at mindre landbrug, mindre erhvervsvirksomheder og privatpersoner som udgangspunkt skal holdes skadefri, mens større virksomheder og offentlige myndigheder skal kunne ansøge om at få dækket en større eller mindre andel af deres udgifter til udgravningsarbejdet. På den måde sikres det, at enkeltpersoner ikke står med vilkårligt store byrder.

Skriftlig fremsættelse

Flemming Møller Mortensen (S):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af fortidsminder og revision af finansieringsmodel for udgravninger.

(Beslutningsforslag nr. B 125).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.